МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
(ОЧНОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія та практика медіації в юридичній сфері

для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю D8 Право

РОЗРОБНИК:
професор кафедри,
доктор юридичних наук, професор
_____**Світлана НІЩИМНА**

Розглянуто та затверджено
на засіданні кафедри
«18» вересня 2026 року,
протокол № 11

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____ **Вячеслав ПУЗИРНИЙ**

Обсяг: 3 кредити ECTS.

Чернігів – 2026

Анотація курсу

Сучасний розвиток правової системи України характеризується посиленням уваги до людиноцентричного підходу, забезпечення доступу до правосуддя, захисту прав і свобод людини, а також розширенням можливостей застосування альтернативних способів вирішення спорів. За таких умов медіація набуває особливого значення як ефективний інструмент позасудового врегулювання конфліктів, що ґрунтується на добровільності, нейтральності та неупередженості медіатора, конфіденційності й самостійності сторін у прийнятті рішень.

Зазначені тенденції зумовлюють необхідність підготовки фахівців у галузі права, здатних не лише ґрунтовно застосовувати норми матеріального та процесуального права, а й використовувати сучасні технології переговорів, медіації та інших альтернативних способів вирішення спорів. Особливого значення набувають уміння аналізувати конфліктні ситуації, визначати інтереси й потреби сторін, організовувати конструктивний діалог, сприяти пошуку взаємоприйнятних рішень і запобігати ескалації конфліктів.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 «Право» опанування теорії та практики медіації є важливою складовою формування професійних компетентностей, необхідних для здійснення юридичної, правозахисної, управлінської та іншої діяльності у сфері права. Володіння медіаційними техніками сприяє підвищенню ефективності професійної комунікації, розвитку навичок переговорного процесу, зменшенню конфронтації між сторонами, пошуку конструктивних шляхів урегулювання спорів і формуванню культури діалогового вирішення правових конфліктів.

Вивчення навчальної дисципліни «Теорія та практика медіації в юридичній сфері» спрямоване на поєднання теоретичних знань про правові засади, принципи, процедури та етичні стандарти медіації з практичним опануванням відповідних методів і технік. Це створює підґрунтя для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних застосовувати медіацію відповідно до вимог законодавства, професійної етики та сучасних потреб правничої практики.

Мета навчальної дисципліни. Формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти системи теоретичних знань і практичних компетентностей щодо правових засад, сутності, принципів, процедур та етичних стандартів медіації, а також розвиток умінь і навичок застосування медіаційних технологій, переговорних стратегій і комунікативних інструментів для ефективного врегулювання спорів та конфліктів у юридичній сфері.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної та інших сфер діяльності)

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Результати навчання

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, цифрові, статистичні, тестові та інші бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження; аргументувати висновки.

РН5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

РН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв’язання.

РН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв’язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

РН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

РН15. Мати практичні навички розв’язання проблем, пов’язаних з реалізацією процесуальних функцій суб’єктів правозастосування.

РН16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

РН17. Інтегрувати необхідні знання та розв’язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

СТРУКТУРА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин								
		всього денна/заочна	у тому числі							
			лекції		практичні заняття		семінарські заняття		самостійна робота	
			денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна
	1	2	3		4		5		6	
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕДІАЦІЇ										
1	Теорія конфлікту: медіація як інструмент попередження, управління та врегулювання конфліктів (спорів).	18/20	2	2	2	2	2	-	12	16
2	Правовий статус медіатора та нормативне регулювання медіації	12/10	2	-	2	-	-	-	8	10
	Всього за розділ 1	**30/30**	**4**	**2**	**4**	**2**	**2**	**0**	**20**	**26**
Розділ 2. МЕДІАЦІЯ ЯК ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЯ										
3	Процедура медіації	14/18	2	1	-	-	2	2	10	15
4	Учасники медіації: їхні ролі, функції та взаємодія в процесі врегулювання конфлікту	16/12	2	1	2	-	2	-	10	11
	Всього за розділ 2	**30/30**	**4**	**2**	**2**	**0**	**4**	**2**	**20**	**26**
Розділ 3. МЕДІАЦІЯ У РІЗНИХ СФЕРАХ ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ										
5	Медіація у діяльності об’єктів судочинства	10/10	2	-	2	-	2	-	4	10
6	Медіація у кримінальних справах. Відновне правосуддя та медіація	20/20	2	-	2	2	2	-	14	18
	Всього за розділ 3	**30/30**	**4**	**0**	**4**	**2**	**4**	**0**	**18**	**28**
Усього годин		**90/90**	**12**	**4**	**10**	**4**	**10**	**2**	**58**	**80**

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРІВ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Готуючись до семінарського заняття, необхідно підготувати конспект усіх питань, передбачених планом відповідної теми. Наявність повного конспекту та присутність на занятті є обов’язковими умовами успішної роботи. Кількість отриманих балів залежатиме від вашої активності під час заняття, рівня підготовки та якості відповідей.

Тема 1. Теорія конфлікту: медіація як інструмент попередження, управління та врегулювання конфліктів (спорів). (2 год.)

Навчальні питання

1. Поняття та природа медіації. Медіація і переговори: спільні та відмінні риси.
2. Переваги та недоліки медіації.
3. Принципи медіації.

4. Сфери застосування медіації.
5. Види медіації.
6. Моделі медіації.

Тема 3. Процедура медіації (2 год.)

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика структури медіаційної процедури.
2. Предмедіація та її завдання.
3. Підготовча стадія медіації. Техніка роботи медіатора на стадії відкриття медіації.
4. Друга стадія медіації: завдання та перебіг. Техніка роботи медіатора на стадії збору інформації та визначення тем для обговорення.
5. Третя стадія медіації: робота з інтересами та потребами сторін. Техніка роботи медіатора з інтересами та потребами сторін медіації.
6. Четверта стадія медіації: пошук варіантів рішення.
7. П'ята стадія медіації: особливості оцінювання варіантів рішень. Техніка роботи медіатора на стадії пошуку та оцінки варіантів рішення.
8. Шоста стадія медіації: оформлення домовленостей. Угода за результатами медіації та інші способи оформлення домовленостей.
9. Постмедіація.
10. Комедіація та її правила.

Тема 4. Учасники медіації: їхні ролі, функції та взаємодія в процесі врегулювання конфлікту (2 год.)

Навчальні питання:

1. Правовий статус медіатора в Україні. Роль і функції медіатора у медіації.
2. Професійні компетентності медіатора. Вимоги до набуття статусу медіатора в Україні.
3. Критерії медіабельності конфлікту/спору.
4. Комунікативні техніки медіатора.
5. Поняття та види комунікації в медіації.
6. Поняття та прийоми активного слухання.
7. Техніка постановки запитань у медіації.
8. Сторони медіації: статус сторін, права та обов'язки.
9. Участь неповнолітніх у медіації.
10. Особливості участі юридичних осіб у медіації.
11. Особливості залучення інших осіб до медіації. Інші особи в медіації (експерти, представники, перекладачі): права та обов'язки.
12. Функції учасників медіації на різних етапах процедури медіації.

Тема 5. Медіація у діяльності об'єктів судочинства (2 год.)

Навчальні питання:

1. Поняття, принципи та правові засади медіації у сфері судочинства. Місце медіації в системі альтернативного вирішення спорів.
2. Особливості застосування медіації у цивільних, сімейних, господарських та адміністративних спорах.
3. Взаємодія медіації із судовим процесом. Роль судді, адвоката та інших учасників судочинства у сприянні мирному врегулюванню спорів.
4. Можливості та межі застосування медіації у кримінальному судочинстві. Захист прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Тема 6. Медіація у кримінальних справах. Відновне правосуддя та медіація (2 год.).

Навчальні питання:

1. Сутність, становлення та основні концепції відновного правосуддя.
2. Міжнародні стандарти та рекомендації ООН і Ради Європи у сфері відновного правосуддя.
3. Нормативно-правове регулювання медіації та відновного правосуддя у кримінальних провадженнях в Україні та Європейському Союзі.
4. Принципи, моделі та етапи проведення медіації у кримінальних провадженнях.
5. Співвідношення традиційного кримінального та відновного правосуддя: можливості, переваги й обмеження відновного підходу.
6. Програми примирення потерпілого з правопорушником та особливості їх реалізації на різних стадіях кримінального провадження.
7. Особливості застосування відновного правосуддя у справах за участю неповнолітніх правопорушників.
8. Роль суддів, прокурорів, адвокатів і медіаторів у реалізації програм відновного правосуддя.
9. Забезпечення доступу до медіації у кримінальних провадженнях. Роль системи безоплатної правничої допомоги.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Підготовка до практичного заняття передбачає опрацювання матеріалів необхідних для успішного виконання практичних завдань. Отже, ваші бали залежать від вашої попередньої підготовки.

Тема 1. Теорія конфлікту: медіація як інструмент попередження, управління та врегулювання конфліктів (спорів). (2 год.).

Форма проведення – робота в малих групах з використанням методу кейсів.

Підготовчий етап. Викладач готує ситуацію, додаткові інформаційні матеріали. ***Здобувачі реактуалізують такі теоретичні питання:***

1. Суперечки та конфлікт.
2. Конфлікт та сварка.
3. Конфлікт та боротьба.
4. Конфлікт та суперництво.
5. Конфлікт та протиріччя.
6. Конфлікт та зіткнення.
7. Структура об’єктивних та суб’єктивних причин конфлікту.
8. Класифікація причин конфліктів М. Дойча.
9. Класифікація причин конфліктів В. Лінкольна.
10. Структурні компоненти конфліктів.
11. Обставини, що сприяють виникненню конфліктів.
12. Типи конфліктів.
13. Етапи виникнення та розвитку конфлікту.
14. Теорії механізмів виникнення конфліктів (пастки сприйняття).
15. Формула конфлікту: «конфліктоген + більший конфліктоген = конфлікт».
16. Формула конфлікту: «конфліктна ситуація + інцидент = конфлікт».
17. Формула конфлікту: «конфліктна ситуація + конфліктна ситуація = конфлікт».
18. Методи та техніки діагностики конфлікту. Мапування як метод діагностики конфлікту.

Введення в ситуацію. Опис ситуації. Залучення учасників до живого обговорення реальної ситуації.

Глосарій (з’ясування сутності ключових понять кейса).

Основний (аналітичний) етап.

Усвідомлення і формулювання проблеми на основі інтерпретації ситуації.

Виявлення причин виникнення даної проблеми.

Вироблення різних способів дії в даній ситуації (варіантів вирішення проблеми).

Вибір кращого рішення з опорою на аналіз позитивних і негативних наслідків кожного

Тема 2. Правовий статус медіатора та нормативне регулювання медіації (2 год.).

Форма проведення – робота в малих групах з використанням методу кейсів.

Підготовчий етап. Викладач готує ситуацію, додаткові інформаційні матеріали. Здобувачі реактуалізують такі теоретичні питання:

1. Міжнародні стандарти медіації.
2. Правове регулювання медіації в зарубіжних країнах.
3. Правове регулювання медіації в Україні.
4. Механізми правового регулювання медіації.
5. Етичні правила (стандарти) діяльності медіатора.
6. Договір про проведення медіації.
7. Медіаційна угода/медіаційне застереження.
8. Угода за результатами медіації.

Ознайомлюючий етап.

Введення в ситуацію. Опис ситуації. Залучення учасників до живого обговорення реальної ситуації.

Глосарій (з'ясування сутності ключових понять кейса).

Основний (аналітичний) етап.

Усвідомлення і формулювання проблеми на основі інтерпретації ситуації.

Виявлення причин виникнення даної проблеми.

Вироблення різних способів дії в даній ситуації (варіантів вирішення проблеми).

Вибір кращого рішення з опорою на аналіз позитивних і негативних наслідків кожного.

Тема 4: Учасники медіації: їхні ролі, функції та взаємодія в процесі врегулювання конфлікту (2 год.).

Форма проведення – симуляції та робота в малих групах.

Підготовчий етап. Викладач готує ситуацію, додаткові інформаційні матеріали. ***Здобувачі реактуалізують такі теоретичні питання:***

1. Медіатор як професія.
2. Правовий статус медіатора в Україні.
3. Професійні компетентності медіатора.
4. Вимоги до набуття статусу медіатора в Україні.
5. Методи та техніки діагностики конфлікту.
6. Мапування як метод діагностики конфлікту.
7. Критерії медіабельності конфлікту/спору.
8. Комунікативні техніки медіатора.
9. Поняття та види комунікації в медіації.
10. Поняття та прийоми активного слухання.
11. Техніка постановки запитань у медіації.
12. Сторони медіації: статус сторін, права та обов'язки.
13. Участь неповнолітніх у медіації.
14. Особливості участі юридичних осіб у медіації.
15. Особливості залучення інших осіб до медіації. Інші особи в медіації (експерти, представники, перекладачі): права та обов'язки.
16. Функції учасників медіації на різних етапах процедури медіації.

Тема 5. Медіація у діяльності об'єктів судочинства (2 год.).

Форма проведення – симуляції та робота в малих групах.

Підготовчий етап. Викладач готує ситуацію, додаткові інформаційні матеріали. ***Здобувачі реактуалізують такі теоретичні питання:***

1. Підготовчий етап. Викладач готує практичні ситуації, кейси та додаткові інформаційні матеріали. Здобувачі освіти актуалізують такі теоретичні питання:
2. Поняття, принципи та правові засади медіації у сфері судочинства. Місце медіації серед альтернативних способів вирішення спорів.
3. Особливості застосування медіації у цивільних, сімейних, господарських та адміністративних спорах.
4. Взаємодія медіації із судовим процесом. Роль судді, адвоката та інших учасників судочинства у сприянні мирному врегулюванню спорів.
5. Порядок організації та проведення медіації у спорах, переданих на врегулювання за взаємною згодою сторін.
6. Можливості та межі застосування медіації у судочинстві. Забезпечення добровільності участі сторін, конфіденційності процедури та захисту їхніх прав.
7. Практичне застосування медіативних технік для врегулювання конфліктів між сторонами спору.

Тема 6. Медіація у кримінальних справах. Відновне правосуддя та медіація (2 год.).

Форма проведення – симуляції та робота в малих групах.

Підготовчий етап. Викладач готує практичні ситуації, кейси щодо кримінальних правопорушень, матеріали для моделювання процедури медіації та відновного правосуддя. Здобувачі освіти актуалізують такі теоретичні питання: Здобувачі реактуалізують такі теоретичні питання:

1. Сутність, становлення та основні принципи відновного правосуддя.
2. Міжнародні стандарти та рекомендації ООН і Ради Європи щодо застосування відновного правосуддя.
3. Принципи, моделі та етапи проведення медіації у кримінальних провадженнях.
4. Нормативно-правові засади застосування медіації та відновного правосуддя в Україні.
5. Співвідношення традиційного кримінального та відновного правосуддя. Можливості й обмеження відновного підходу.
6. Програми примирення потерпілого з правопорушником та особливості їх застосування на різних стадіях кримінального провадження.
7. Особливості застосування відновного правосуддя у справах за участю неповнолітніх правопорушників.
8. Роль суддів, прокурорів, адвокатів і медіаторів у забезпеченні доступу до програм відновного правосуддя.
9. Забезпечення прав та законних інтересів потерпілого й правопорушника під час медіації. Роль системи безоплатної правничої допомоги.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються у формі аналітичної записки обсягом до 5 сторінок на тему, обрану студентом самостійно та погоджену з викладачем, або на тему, запропоновану викладачем.

Аналітична записка має містити аналіз конкретної конфліктної ситуації у юридичній сфері, визначення можливостей і меж застосування медіації, оцінювання інтересів сторін та обґрунтування можливих шляхів врегулювання конфлікту.

Шаблон представлення аналітичної записки

Фабула справи.

Опис конкретної конфліктної ситуації у юридичній сфері із зазначенням її учасників, обставин виникнення, сутності суперечностей та наслідків конфлікту. За потреби фабула може

ґрунтуватися на змодельованій ситуації або реальному випадку з дотриманням вимог конфіденційності.

1. Повний аналіз конфліктної ситуації.

2. Сторони конфлікту: визначення безпосередніх учасників конфлікту, їхнього правового статусу та інших осіб, інтереси яких зачіпає ситуація.

3. Предмет конфлікту: визначення сутності суперечностей між сторонами, правовідносин, у межах яких виник конфлікт, та питань, що потребують врегулювання.

4. Причини конфлікту: аналіз об'єктивних обставин, дій або бездіяльності учасників, порушень комунікації, розбіжностей у правовій оцінці ситуації та інших чинників, що спричинили конфлікт.

5. Позиції та інтереси сторін: визначення заявлених вимог, очікувань, потреб і мотивів учасників конфлікту; встановлення спільних інтересів та суперечностей між ними.

6. Правовий аналіз ситуації: визначення нормативно-правових актів, які регулюють відповідні правовідносини; аналіз прав та обов'язків сторін, юридичних наслідків конфлікту та правових обмежень застосування медіації.

7. Можливість застосування медіації: обґрунтування доцільності або недоцільності медіації в конкретній ситуації; визначення питань, які можуть бути предметом медіації, та питань, що потребують вирішення в судовому, адміністративному або іншому передбаченому законом порядку.

8. BATNA (Best Alternative to a Negotiated Agreement) — найкраща альтернатива домовленості: визначення можливих дій кожної сторони у разі недосягнення домовленості, зокрема звернення до суду, компетентних органів, використання інших законних процедур захисту прав та оцінювання можливих наслідків таких дій.

9. Можливі ризики медіації: аналіз правових, етичних, психологічних та організаційних ризиків; оцінювання добровільності участі, рівності можливостей сторін, конфіденційності, наявності дисбалансу сил та ризику повторної віктимізації.

10. Стратегія медіатора: визначення послідовності дій медіатора, способів організації переговорів, прийомів активного слухання, уточнення інтересів, деескалації конфлікту та пошуку взаємоприйнятних рішень. Обґрунтування необхідності дотримання принципів добровільності, нейтральності, незалежності, неупередженості та конфіденційності в межах, установлених законодавством.

11. Варіанти врегулювання конфлікту: розроблення можливих варіантів домовленості, визначення умов їх реалізації та оцінювання відповідності правам і законним інтересам сторін. За потреби — визначення заходів відновлення порушених прав, відшкодування шкоди та запобігання повторенню конфлікту.

12. Критерії успішності медіації: визначення показників, за якими можна оцінити результативність процедури: добровільність і усвідомленість домовленості, її законність та реалістичність, урахування інтересів сторін, визначеність умов виконання й механізмів контролю за їх дотриманням.

13. Висновки: узагальнення результатів аналізу конфлікту, обґрунтування можливості застосування медіації та формулювання рекомендацій щодо врегулювання ситуації з урахуванням правових вимог і професійної етики.

14. Список використаних джерел: нормативно-правові акти, наукові публікації та інші джерела, використані під час підготовки аналітичної записки.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід’ємною складовою успішного проходження курсу.

№	Тема завдання	Форма виконання
1	***Медіація як альтернативний спосіб вирішення конфліктів.*** Проаналізуйте відмінності медіації, переговорів, примирення, арбітражу та судового розгляду. Визначте переваги й обмеження кожного механізму.	Порівняльна таблиця + висновок
2	***Принципи медіації.*** Розкрийте зміст принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності, неупередженості та самовизначення сторін. Наведіть приклади їх можливого порушення.	Есе
3	***Правовий статус медіатора.*** Проаналізуйте вимоги до медіатора, його права, обов'язки та відповідальність відповідно до законодавства України	Есе
4	***Конфлікт у сфері судочинства та можливості його врегулювання за допомогою медіації.*** Знайдіть у відкритих джерелах інформацію про конфліктну ситуацію або судовий спір, визначте його сторони, предмет і причини виникнення, проаналізуйте позиції, інтереси, потреби та емоційні компоненти учасників. Оцініть можливість застосування медіації для врегулювання конфлікту, визначте роль медіатора та запропонуйте можливі варіанти взаємоприйнятного рішення. Обов'язково зазначте використані джерела й обґрунтуйте власні висновки..	Карта конфлікту
5	***BATNA у медіації в юридичній сфері.*** На основі аналізу кейсу, оприлюдненого в засобах масової інформації, щодо конфлікту між громадянином і представником правоохоронного органу визначте можливі альтернативи медіації для кожної зі сторін. Оцініть їхні правові підстави, переваги, ризики та можливі наслідки. Обґрунтуйте, як усвідомлення сторонами власних альтернатив впливає на їхні переговорні позиції, готовність до пошуку взаємоприйнятного рішення та перспективи врегулювання конфлікту за допомогою медіації.	Есе
6	***Активне слухання та перефразування.*** Розробіть діалог медіатора зі сторонами конфлікту, продемонструвавши техніки активного слухання, перефразування, резюмування та відображення емоцій.	Моделювання стенограми діалогу
7	***Емпатія в роботі медіатора***. Проаналізуйте відмінність між емпатією, симпатією та співчуттям. Визначте, які форми реагування є професійно прийнятними для медіатора. Наведіть приклади реагування медіатора на певні ситуації в процесі медіаційної зустрічі	Есе
8	***Емоційна ескалація конфлікту***. Побудуйте модель розвитку конфлікту з ЗМІ від тригера до ескалації та запропонуйте способи деескалації на кожному етапі.	Схема + коментарі до неї
9	***Неупередженість медіатора та професійні упередження.*** Проаналізуйте, як особисті установки, професійний досвід і стереотипи можуть впливати на діяльність медіатора. Запропонуйте способи самоконтролю.	Есе

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ (денна/заочна)

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в таблиці

№ теми	Назви розділів і тем	Всього балів	Форма заняття	
			семінарське заняття (у т.ч. самостійна робота)	практичне заняття (у т.ч. самостійна робота)
1	2	3	4	5
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕДІАЦІЇ				
1	Теорія конфлікту: медіація як інструмент попередження, управління та врегулювання конфліктів (спорів).	9/10	4/-	5/10
2	Правовий статус медіатора та нормативне регулювання медіації	5/-	-	5/-
Розділ 2. МЕДІАЦІЯ ЯК ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЯ				
3	Процедура медіації	4/14	4/14	-/-
4	Учасники медіації: їхні ролі, функції та взаємодія в процесі врегулювання конфлікту	8/-	4/-	4/-
Розділ 3. МЕДІАЦІЯ У РІЗНИХ СФЕРАХ ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ				
5	Медіація у діяльності об’єктів судочинства	8/-	4/-	4/-
6	Медіація у кримінальних справах. Відновне правосуддя та медіація	8/10	4/-	4/10
Разом		**42/34**	**20/14**	**22/20**
написання та оформлення тез конференції чи виконання завдання, запропонованого в переліку представленням проміжних (чернових) варіантів та плану тез чи міркувань щодо завдання з переліку до самостійної роботи		9/12		
написання аналітичного звіту з запропонованих варіантів індивідуальної роботи з наданням чернового варіанту міркувань		9/14		
Залік		40		
Всього		100 балів		

Робота на семінарських (практичних) заняттях оцінюється викладачем із розрахунку балів, зазначених у таблиці. Здобувач може виконати індивідуальну роботу, за визначеною формою та тематикою.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді заліку, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
75-81	**C**	
64-74	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

1. Поняття та ознаки конфлікту
2. Структура конфлікту
3. Причини виникнення конфліктів
4. Поняття та види конфліктогенів
5. Типологія конфліктів
6. Поняття та види правових конфліктів
7. Функції конфлікту
8. Динаміка та ескалація конфлікту
9. Об'єктивна динаміка та суб'єктивне проживання конфлікту
10. Моделі завершення конфлікту
11. Стратегії поведінки в конфлікті
12. Правові та соціальні складники конфлікту
13. Конфлікт крізь призму права
14. Поняття та природа медіації
15. Сфери застосування медіації
16. Принципи медіації
17. Види медіації
18. Моделі медіації
19. Комедіація та її правила
20. Поняття та особливості проведення медіації онлайн
21. Міжнародні стандарти медіації
22. Резолюції ЕКОСОР ООН щодо відновного правосуддя та медіації як його основної форми
23. Сінгапурська конвенція про міжнародні угоди щодо врегулювання спорів за результатами медіації
24. Акти Європейського Союзу та Європейської комісії з ефективності правосуддя щодо медіації
25. Правове регулювання медіації в Україні
26. Державні стандарти соціальних послуг посередництва та медіації
27. Етичні засади медіації
28. Кодекси професійної етики медіатора
29. Медіатор як професія
30. Правовий статус медіатора в Україні
31. Професійні компетентності медіатора.
32. Вимоги до набуття статусу медіатора в Україні
33. Методи та техніки діагностики конфлікту
34. Мапування як метод діагностики конфлікту
35. Критерії медіабельності конфлікту/спору

36. Комунікативні техніки медіатора
37. Поняття та види комунікації в медіації
38. Поняття та прийоми активного слухання
39. Техніка постановки запитань у медіації
40. Сторони медіації: статус сторін, права та обов'язки
41. Участь неповнолітніх у медіації
42. Особливості участі юридичних осіб у медіації
43. Особливості залучення інших осіб до медіації. Інші особи в медіації (експерти, представники, перекладачі): права та обов'язки
44. Функції учасників медіації на різних етапах процедури медіації
45. Надання допомоги з забезпечення доступу до медіації системою БПД
46. Загальна характеристика структури медіаційної процедури
47. Підготовка до медіації
48. Премедіація
49. Договір про проведення медіації
50. Стадії медіації
51. Техніка роботи медіатора на стадії відкриття медіації
52. Техніка роботи медіатора на стадії збору інформації та визначення тем для обговорення
53. Техніка роботи медіатора з інтересами та потребами сторін медіації
54. Техніка роботи медіатора на стадії пошуку та оцінки варіантів рішення.
55. Угода за результатами медіації та інші способи оформлення домовленостей
56. Постмедіація
57. Особливості проведення медіації онлайн
58. Право на медіацію та на доступ до медіації
59. Юридичний супровід медіації
60. Медіація як базова соціальна послуга
61. Поняття, принципи та правові засади медіації у сфері судочинства. Світовий досвід інституціоналізації медіації.
62. Особливості застосування медіації у цивільних, сімейних, господарських та адміністративних спорах.
63. Взаємодія медіації із судовим процесом. Роль судді, адвоката та інших учасників судочинства у сприянні мирному врегулюванню спорів.
64. Медіативні технології у врегулюванні конфліктів між учасниками судового процесу.
65. Можливості та межі застосування медіації у сфері судочинства. Захист прав учасників і забезпечення добровільності процедури.Сутність та еволюція концепції відновного правосуддя
66. Міжнародні стандарти та рекомендації ООН і Ради Європи у сфері відновного правосуддя
67. Поняття, принципи та моделі медіації у кримінальному та правоохоронному контексті.
68. Нормативно-правове регулювання відновного правосуддя в Україні та ЄС
69. Співвідношення офіційного правосуддя та відновного правосуддя
70. Програми примирення та їх місце на стадіях кримінального провадження
71. Особливості застосування відновного правосуддя щодо неповнолітніх правопорушників
72. Роль медіаторів у профілактиці рецидивної злочинності
73. Надання допомоги з забезпечення доступу до медіації системою БПД

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року №4742IX (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text) та Кодексу академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД (https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх здобувачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються дисциплінарні заходи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Григоренко Л.С. Медіація в Україні: мистецтво мирного вирішення спорів: практичний посібник. Київ : ЦУЛ, 2026. 74 с.
2. Деркач В.В., Назаров О.А. Збірник прикладних кейсів. Медіаційні (не судові) способи врегулювання спорів між людьми. Київ: Видавник Назаров О.А., 2026. 62 с.
3. Докаш В.І. Конфліктологія та медіація: навчальний посібник. Вид. 2-е., допрацьоване і перероблене. Чернівці, Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2026. 249 с.
4. Документи медіатора: збірник зразків документів / Уклад. О. Коротюк Видавництво ОВК, 2024. 198 с.
5. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар / О. Кармаза та ін. Київ : Вид-во Університет «Україна», 2025, 350 с.
6. Мазаракі Н., Притика Ю., Романадзе Л. Теорія і практика медіації: підручник. Київ : Алерта, 2023. 412 с.
7. Медіація в роботі юриста. Курс лекцій / За заг.ред. О.О. Кармаза, Т.В. Федоренко. Київ : Вид-во Університет «Україна», 2026, 240 с.
8. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / за ред. Л. Романадзе, Н. Крестовської, Н.Мазаракі. Одеса : Екологія, 2024. 543 с.
9. Переговори і медіація у кримінальному провадженні : навч. посібник / [І. В. Гловюк, А. В. Лапкін, М. Р. Мазур, В. Т. Н,О. О. Торбас, А. Р. Туманянц, Т. А. Цувіна] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Василя Нора, канд. юрид. наук, доц. Марти Мазур. – Електрон. вид. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. – 328 с.
10. Посібник медіатора: професійний довідник / О.Карпова, В.Поліщук, О.Сєдашова, Д.Левченко, К.Каращук / Бізнес Школа КРОК; Київ,Бізнес Школа КРОК,2025. 145с.

Допоміжна

1. Barnier M. For a European civil protection force: europe aid. 2006. URL: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:169E:0140:0144:EN:PDF.
2. Decision № 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism. Official Journal of the European Union. 2013. № L 347. 20 December. P. 924-947.
3. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052
4. European Code of Conduct for Mediation Providers. Ad adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg, 3-4 December 2018. URL : https://rm.coe.int/cepej-2018-24-en-mediation-development-toolkit-european-code-of-conduc/1680901dc6
5. European commission for the efficiency of justice (CEPEJ) Guide on the participation of children in family mediation (child inclusive mediation) in council of europe member states This document has been adopted by the CEPEJ at its 45th Plenary meeting (4-5 December 2025) https://rm.coe.int/cepej-2025-17-guide-cim-en-pour-publication/488029d234
6. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning mediation in penal matters. Strasbourg,

7 December 2007. https://rm.coe.int/1680747759

7. Skabelund S. The psychology of conflict: mediating in a diverse world, 2017, 9 Arb. L. Rev. 2017, 231 p.

8. Umbreit M.S., & Armour M.P. *Restorative Justice Dialogue: An Essential Guide for Research and Practice*. New York: Springer Publishing Company, 2020. 376 p.

9. Viktor Shcherbak, Nataliia Donii, Svitlana Nishchymna, Liubov Plotka, Galina Tregubenko. Integrating Mediation into Public Administration: Lessons from European Practices. Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias. 2025. № 4:1504. https://conferencias.ageditor.ar/index.php/sctconf/article/view/1504/1904 Інтеграція медіації в державне управління URL: https://doi.org/10.56294/sctconf20251504

10. Адвокат та медіація / Г. Гаро, А. Зернова, Г. Єременко, Р. Коваль та ін. Харків: ФАКТОР-МЕДІА, 2022. 112 с.

11. Безхлібна Н., Потьомкіна Ю. Медіатор: роль, статус і відповідальність. *Юрист & Закон,* 2019, 1 липня. URL : https:// www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/mediators_in_ ukraine_their_role_status_and_responsibility/

12. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Київ: КСД. 2021. 256 с.

13. Бондар С.О. Медіація як елемент превентивної поліцейської діяльності: зарубіжний досвід та перспективи впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 214–218. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/48.

14. Водоп'ян Т.В. До питання історії розвитку медіації в Україні. *Приватне право і підприємництво.* 2020. № 20. С. 45–48. URL : http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2020/20/9.pdf

15. Гринюк В. О. Медіація у кримінальному провадженні України як форма реалізації відновного правосуддя. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2024. № 1(29). С. 10–18. DOI: https://doi.org/10.32782/2223-9995.2024.25.10.

16. Державний стандарт соціальної послуги медіації: Затверджено Наказом Міністерства соціальної політики України від 03.06.2024 № 269-Н. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1160-24#Text

17. Добровольська Г. Д. Правовий статус медіатора. *Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри : мат-ли Всеукр. студ. наук.практ. конф. (м. Одеса, 3 черв. 2020 р.).* Одеса : ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського», ЦСПД «Politicus», 2020. С. 13-16. URL : http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15037/3/Dobrovolska%20G.2020.pdf

18. Доній Н. Є., Ніщимна С. О. Розвиток інституту медіації: трансатлантичний зріз. р. 163-188. Human rights and public governance : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. 772 p

19. Європейський кодекс етики медіаторів. URL : https://decisionlab. com.ua/DLfiles/European_Code_of_Conduct_for_Mediators_ UA.pdf

20. Європейський кодекс поведінки для надавачів послуг з медіації (European Code of Conduct for Mediation Providers) від 03-04.12.2018 р., прийнятий Європейською Комісією з ефективності правосуддя (European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). URL :https://rm.coe.int/cepej2018-24-en-mediation-development-toolkit-european-code-ofconduc/1680901dc6

21. Європейський кодекс поведінки медіаторів (European Code of Conduct for Mediators) від 02.06.2004 р., прийнятий Європейською Комісією з ефективності правосуддя (European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). URL : https:// civilmediation.org/wp-content/uploads/2020/05/European-Codeof-Conduct-for-Mediators.pdf

22. Землянська В.В. Відновне правосуддя та медіація в кримінальному процесі : навчально-методичний посібник. Київ : Ваіте, 2020. 188 с.

23. Кантор Н. Ю. Європейські стандарти правового статусу медіатора. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*, 2020, Вип. 60. С. 109-112. Сер. Право. URL : https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/ uploads/2021/02/25.pdf

24. Керівні принципи для покращення виконання наявних рекомендацій щодо медіації

у сімейних та цивільних справах м. Страсбург, 7 грудня 2007 рік. Неофіційний переклад CEPEJ(2007)14 Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ). URL: https://rm.coe.int/guidelines-for-a-better-implementation-of-the-existing-recommendation-/16809ede8f

25. Кисельова Т. Інтеграція медіації в судову систему України: Програмний документ, Рада Європи, Національна асоціація медіаторів України, Українська академія медіації. Київ, 2017. 30 с. URL: https://md.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/KyselovaT.-Mediation-Integartion-UKR.pdf .

26. Ковальова О. В. Застосування відновних практик та медіації під час реалізації концепції community policing. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. Вип. 3 (98). С. 112–122.

27. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06.07.2005 № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text

28. Конвенція про контакт з дітьми (ETS N 192). Документ 994_659, Ратифікація від 20.09.2006, підстава - 166-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_659#Text

29. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст. 88. URL: https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/4651-17#Text

30. Криса О.Ю. Медіація в діяльності підрозділів превенції Національної поліції. *Медіація як спосіб вирішення приватно- та публічно-правових спорів : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 30 листоп. 2021 р.).* Дніпро : ДДУВС, 2022. - С. 171-173

31. Куделя М.О. Медіація як інструмент врегулювання конфліктів у діяльності поліції діалогу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73), № 2. С. 98–103.

32. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні: проблеми теорії та правозастосовної практики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Юридичні науки*. 2021. № 3. С. 45–54.

33. Мазур О.В. Взаємодія правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування у сфері врегулювання публічних конфліктів шляхом медіації. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 4. С. 104-111. DOI: https://doi.org/10.15421/152359.

34. Медіація у виконавчому провадженні: міжнародний досвід та перспективи для України – Проєкт ЄС «Право-Justice» провів Стратегічну сесію для АПВУ. 05.10.2022. URL : https:// www.pravojustice.eu/ua/post/mediaciya-u-vikonavchomuprovadzhenni-mizhnarodnij-dosvid-ta-perspektivi-dlya-ukrayini

35. Москаленко В. Конфлікти без втрат. Як перейти від протистояння до співпраці. Київ: Центр навчальної літератури. 2025. 280 с.

36. Ніщимна С. О., Шестак Л. В. Недоліки й переваги застосування медіації під час розгляду справ про адміністративні правопорушення. Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право: 2025. № 2 (25): 75-86. https://sjlaw.pau.edu.ua/ua/2025-%e2%84%962-25-2/

37. Партико Н.В. Психологія конфлікту. Львів: Львівська політехніка, 2019, 132 с. 41.

38. Поліцейська медіація як інструмент захисту прав та інтересів громадян: *мат-ли III Міжнародної науково-практичної конференції, 20 вересня 2022*. Одеса, 2023. 120 с.

39. Поліщук М.Я. Моделі медіації: порівняльно-правовий аналіз досвіду зарубіжних країн. *Судова та слідча практика в Україні*. 2016. Вип. 2. С. 52-56.

40. Пономаренко Г.О., Савіщенко В.М. Альтернативні способи вирішення спорів (конфліктів) та медіація в діяльності поліції : навчальний посібник. Харків : Право, 2022. 230 с.

41. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання послуг з медіації медіаторами, включеними до Реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги" від 03.06.2020 р. № 445. URL : https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/445-2020-%D0%BF#Text

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо деяких питань забезпечення надання послуг з медіації

системою безоплатної правової допомоги» від 02.09.2022 р. № 990. URL : https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/990-2022-%D0%BF#Text

43. Примирні процедури в цивілістичному процесі: теорія і практика (нотаріат, суд, адвокатура, виконавче провадження). Науково-практичний посібник / За заг. ред. д.ю.н., професорки, заслуженої юристки України С. Я. Фурси. Київ : Алерта, 2022. 428 с.

44. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва, Державного стандарту соціальної послуги медіації та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг. 03.06.2024 № 269-Н. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1160-24#Text

45. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2019. № 18. Ст. 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text

46. Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 616 засіданні заступників міністрів 21 січня 1998 року. https://c20ffca5-687a-4531-ab61-597795ce8094.filesusr.com/ugd/e520db_05febc7511fe422292584a1e2a68b626.pdf

47. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 808 засіданні заступників міністрів 18 вересня 2002 року https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf

48. Савіщенко В. М. Формування культури медіації у професійній підготовці працівників правоохоронних органів. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 17-23.

49. Скібіцька Л.І. Конфліктологія: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2024. 384 с.

50. Тихомирова Є.Б. Постоловський С.Р. Конфліктологія. Київ: Університетська книга, 2025. 240 с.

51. Управління конфліктами: навчальний посібник / Жаворонкова Г.В., Скібіцький О.М., Сівашенко Т.В., Туз О.І. Київ: Кондор, 2024. 172 с.

52. Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Психологічні особливості реалізації медіаційних процедур у діяльності органів сектору безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія: Право,* 2023. Вип. 76, ч. 2. С. 165-170.

53. Шевчук О.М., Кудінов Д. В. Нормативно-правове регулювання медіації в Україні після прийняття Закону «Про медіацію»: виклики для досудового розслідування. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 1 (78). С. 77-84.

54. Яновська О.Г., Лапкін А.В. Відновне правосуддя та медіація у кримінальному провадженні : наук.-практ. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 248 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Mediation European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ): https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-work/mediation

2. Prometheus Курс «Діалог та медіація: Шлях до порозуміння»: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/mediacia-dialog/

3. Асоціація сімейних медіаторів України: https://www.afmu.org.ua/

4. Медіація у споживчому спорі: Симуляційний кейс/ КНТЕУ: https://www.youtube.com/watch?v=Vr0LXMb0LdI

5. Національна асоціація медіаторів України: https://namu.com.ua/

6. Українська академія медіації: https://mediation.ua/.